

ročník XVIII

Nové Bratrské Listy

*Jako si Otec zamiloval mne,
tak jsem si já zamiloval vás.
Zůstaňte v mé lásce.*

(Jan 15,9)

Z obsahu:

kázání

z dějin:

Erasmův Nový zákon

Moravská konfese

Luisa von Hayn

zprávy ze seniorátu

téma - hudba a zpěv

(březen 2016) **1**

obsah

kázání

Spravedliví bez vlastního
zavinění (*J. Halama*) 3

biblické a teologické studie

Smrt a povstání s Kristem 6
(*P. Hošek*)

dějiny

Erasmův Nový zákon (*J. Just*) 10

Moravská konfese 1566 (*J. Just*) 12

Louise von Hayn (*J. Halama*) 13

unitas fratrum

Jednota bratrská na Kubě 16
(*A. Tasche, přel. N. Běťáková*)

náš seniorát

Železný Brod (*J. Polma*) 17

Ordinace biskupa Vančury (*jap*) 19

téma - hudba a zpěv

Hudba a zpěv ve sboru (*red*) 20

Jak dál s hudbou a zpěvem
v našich sborech (*J. Kouba*) 22

Zpěv ve shromáždění 25
(*A. Halamová*)

různé

Pozvánka na seminář
společnosti VERITAS 26

Nové knihy o Husovi 26

Pozvánka k setkání sester
v Turnově (*L. Bernardová*) 27

církev a humor

Nové Bratrské Listy

18. ročník (2016)

Vydává OCHRANOVSKÝ SBOR

při ČCE v Praze

Čajkovského 8, 130 00 Praha 3

tel: 224 941 870

mail: uf.praga@centrum.cz

Registrováno pod zn. MK ČR E 12555

editorial

Milé čtenářky, milí čtenáři,

přichází k vám první číslo osmnáctého ročníku Nových bratrských listů.

Vychází ve chvíli, kdy se vedle dlouhodobého tématu migrace staly tématem veřejných diskusí a analýz volby. Jedny proběhly na Slovensku a od počátku je jasné, že neproběhly dobře, další se chystají v Evropě i za oceánem a jsou také předmětem veřejných obav.

Dokážeme si my lidé uvážlivě, ba snad dokonce moudře zvolit ty, kdo by měli zastávat veřejné zájmy? Nástup extrémistických, krajně sobecky, netolerantně a nenávislně zaměřených hnutí je zřejmý na mnoha místech naší planety.

Připomene to slova ze druhého listu Timoteovi: *Neboť přijde doba, kdy lidé nesnesou zdravé učení, a podle svých choutek si seženou učitele, kteří by vyhověli jejich přáním. Odvrátí sluch od pravdy a přikloní se k bájím.*

Možná nám konzumní způsob života už natolik pronikl do myšlení, že se opravdu řídíme choutkami, přáním nestarat se o jiné a užít si co nejvíc. A ti, kdo to slibují, slaví úspěchy.

To vše v době, kdy se blížíme k Velikonočům a jejich zvěsti, že zdravé učení je učení o lásce, která se nebojí obětí, která činí dobře i kdyby ji to mělo zabít.

A není třeba se toho bát, protože v ní je tajemství života, zjevené ve vzkříšení Ježíše Krista. Požehnané Velikonoční svátky vám všem.

Jindřich Halama

Děkujeme za podporu pro náš časopis.

Číslo účtu 2900700247/2010

kázání

Spravedliví bez vlastního zavinění

Toho, který nepoznal hřích, kvůli nám ztotožnil s hříchem, abychom v něm dosáhli Boží spravedlnosti. (2 K 5,21)

Těmito slovy zakončuje apoštol Pavel oddíl o novotě života, o smíření Boha s člověkem, které umožnil Ježíš Kristus. A tu základní, určující událost velikonoc, Ježíšovu smrt na kříži, vyjadřuje právě takto. Slovy ne právě obvyklými, slovy, která mají zobrazit onen zásadní protiklad mezi lidským a božím, protiklad, který Ježíš Kristus překonal. Pavel tu proti sobě staví dva srovnatelné výroky, které jsou jakoby zrcadlově obrácené. Na jedné straně to, co udělal Bůh v Kristu, na druhé, co to znamená pro člověka:

toho, který nepoznal hřích – kvůli nám – ztotožnil s hříchem,
abychom my – v něm – dosáhli spravedlnosti.

Dobře, můžeme si říct, věroučně jasné, ale málo je těch, kdo mají za koníčka dogmatiku. Co to znamená pro život, pakliže vůbec něco?

Nuže, první, co nám apoštol říká, že Ježíš nepoznal hřích - ve smyslu nevyzkoušel si to. Nevyzkoušel si to, co každého člověka pořád a pořád přepadá, nebo spíš svádí. Totiž pocit, že jsem nejdůležitější a jediný opravdu rozhodující tvor, že já mám pravdu, že to, co chci, se má stát, a když se to neděje, svět nestojí za nic. A naopak, nejlepší je, když si dokážu prosadit, co chci, a nikomu se nemusím zodpovídat, když si svobodně a nezávisle o všem rozhoduji.

Tohle Ježíš nepoznal. Vždycky a všude velmi dobře věděl, že je odpovědný, že nejedná jen sám za sebe, a vůbec už ne pro sebe, že jedná pro druhé a v odpovědnosti tomu, který ho poslal. Nikdy nezavrhl ohled na druhé, jejich potřeby a zájmy, nikdy nenahradil lásku k bližním kultem vlastní osobnosti. Je přece tak lákavé mít moc, aspoň nad někým, nad podřízenými v práci, v rodině, v partě, být autoritou a určovat někomu druhému, co bude dělat. Aby bylo tak, jak já chci. To Ježíš neznal, a proto apoštol může říct - nepoznal hřích.

A tento spravedlivý byl, jak říká apoštol dál, ztotožněn s hříchem. Kraličtí mají dokonce „učiněn“. Stal se hříšníkem, alespoň v pohledu zvenčí a v důsledcích. Odsouzen církví za rouhání, za bludy, můžeme říct; odsouzen státem za rebelii, a popraven. A žádné masové protesty, žádné davy přívrženců, které by demonstrovaly proti justiční vraždě. Pár učedníků a přátel, nenápadně příkrčených někde v koutě scény, aby na ně nebylo vidět. Ale pro veřejné mínění jakýsi falešný prorok a buřič. Končí na kříži, ponechán sám sobě, bezmocný. Ztotožněn s hříchem. Ne jako ušlechtilý, spravedlivý, ve své dobrotě přinášející nejvyšší oběť za druhé. Tak

Ježíše vidí teprve církev dlouho po velikonocích. Tohle se ukáže až po smrti. Ale Ježíšova smrt v tu chvíli není vnímána jako důkaz jeho svatosti, nadlidské obětavosti, neřkuli božství. Je to smrt darebáka. Žádná škoda, řekla si většina slušných jeruzalémských občanů.

Tomu říká apoštol ztotožnit s hříchem. Ona se dá provozovat dobročinnost a pomoc potřebným tak, že přitom ještě vynikne, jak jsme dobří, že takovým pomáháme. Že nám to samotným lichotí a získá nám to oblibu na veřejnosti. Ale to znamená udržet si odstup, nesblížit se příliš s těmi, na nichž provozujeme svou dobročinnost. Pracovat třeba přes nadaci, agenturu, neosobně, mít možnost kdykoli se distancovat, stáhnout, když se nám to nebude líbit. Chtěli jsme jim pomoci, ale když oni takhle, končíme. Když si toho neváží, nezaslouží si to.

Ale opravdová pomoc je zpravidla vázána na osobní vztah. Streetworkeri v pražských ulicích, například. To znamená zařadit se mezi ty, kterým sloužím a pro povrchního pozorovatele stát se jedním z nich. Umazat si ruce i šaty, přijmout lecjaké riziko, vystavit se nebezpečí i nepochopení. Přesně to udělal Ježíš. A špatně skončil. A proč to všechno? Kvůli nám, jistě. Vždyť kdyby nebylo lidského hříchu, neměl by kdo žalovat, kdo soudit a kdo popravovat. V tomto smyslu bylo každé ukřižování, nejen Ježíšovo, důsledkem lidského hříchu. A každá bolest, všechno utrpení, které si navzájem my lidé působíme, někdy snad i s dobrými úmysly (ale většinou se špatnými) patří do téhle kategorie.

Ale tohle apoštol nemá na mysli. Proč se Ježíš namočil do lidského hříchu? Abychom my dosáhli Boží spravedlnosti. My, kdo nejsme přirozeně spravedliví, ba právě naopak. Ježíš na sebe vzal důsledek hříchu, i když jej nezpůsobil, a paradoxně my můžeme užívat důsledků spravedlnosti, ačkoli to není naše dílo a zásluha.

Vzpomněl jsem si při přemýšlení nad těmito slovy na film s Dustinem Hoffmannem. Původní název toho filmu je Hrdina (Hero). Je to o člověku, který zachrání řadu lidí z havarovaného letadla a jeho čin je připsán někomu jinému. A on s tím nakonec souhlasí. Dobře, buď hrdina, my dva víme, jak to bylo, ale máš můj souhlas. Jenom se snaž být takový, za jakého tě pokládají, a pamatuj si, že o tobě vím a že tě sleduji.

Možná si někdo teď vzpomenete na obrácení Ferdyše Pištory a položíte si otázku, co brání, aby taková změna nebyla spíš omyl a fraška. Rozdíl je v tom, že zatímco u toho Ferdyše šlo o shodu náhod, která vytvořila klamně zdání – a člověk je manipulován do něčeho, co vlastně není pravda, nechť a proti své vůli, to o čem mluví apoštol, je skutečné a vědomé. Ježíš se potýkal s lidským hříchem a pomáhal lidem se z něj dostat, až ho to zabilo. Byl ztotožněn s hříchem. Ale protože ho Bůh vzkřísil, může pomáhat a pomáhat dál.

Najednou se člověk stává něčím, čím vlastně není, bez vlastní zásluhy. Apoštol to nazývá – dosahuje spravedlnosti. Ne, že bychom tím byli nějak osobně lepší, ale

jsme postaveni do nové situace – ten Spravedlivý nás zve, abychom se stali členy jeho domácnosti. Aby se každý z nás stal jedním ze spravedlivých.

A to je možné proto, že kříž je jenom polovinou velikonoc. Druhá polovina je vzkříšení. Jako potvrzení, že se nad zlem dá zvítězit, že má smysl vzít na sebe vinu druhých, obětovat se, protože je to cesta k novému životu. Cesta, na kterou nás zve Boží spravedlnost.

Zve nás, ale také zavazuje. Přijmout to pozvání znamená závazek nejen respektovat, co se stalo, ale vzít to za své. Abychom dosáhli spravedlnosti – to znamená, abychom žili podle ní. Takže to dokonce způsobuje naději, že z toho našeho života může být něco dobrého, když si ho bere na starost takový pečovatel, před kterým se nemusíme snažit vypadat jako spravedliví, kamuflovat a předstírat, protože víme, že nás zná – a bere nás takové, jací jsme. Sice nepoznal hřích – nikdy se na něm nepodílel, ale rozumí mu dokonale. Ví, jak selháváme, ale odpouští nám. Ví, co všechno jsme promarnili a zkazili, ale dá nám další možnost. I když sami bychom to leckdy chtěli zabalit, on nás nutí, abychom to zkusili znovu a znovu, ještě jednou a ještě jednou.

Ježíšův život a smrt jsou příkladem, že to jde; že se takový život dá žít. A Ježíšovo vzkříšení je důkazem, že to má smysl a že to má budoucnost.

Pane Bože,

připomínáme si smrt tvého Syna, Ježíše Krista, a říkáme si Kristova církev, ale jsme neustále v pokušení nebrat jeho smrt dost vážně – nepochopit, že je to naše špatnost a vina, která ho přivedla na kříž a zabila, a proto také nepoznat, jak obrovskou příležitost nám jeho skutek lásky nabízí – přijmout tvé odpuštění a stát se tvými spravedlivými.

Prosíme, pomáhej nám pochopit i poznat a prožívat plnou radost z tvého evangelia. Amen.

To já měl každodenně / nést svůj trest zasloužený
a končit v temnotách.

Tys zvolil moji cestu, / vzal tíhu mého trestu,
mé odsouzení a můj strach.

Co mohu dát ti, Pane? / Jen cáry roztrhané,
můj život - stálý hlad.

Však jedno sevřu pevně: / tvou lásku, která ve mně
chce všechno světlem rozeplát.

(L. Rejchrt, EZ 323)

biblické a teologické studie

Smrt a povstání s Kristem

Jestliže jste s Kristem zemřeli živlům světa, proč si dáváte předpisovat, jako byste žili ve světě: toho se nedotýkej, to nechutnávej, na to ani nesáhni? To se týká vesměs věcí, které jsou spotřebováním určeny k zániku – jsou to lidská nařízení a nauky. Ty sice působí zdáním moudrosti v ochotném uctívání, v pokoře a v tvrdé kázni těla, ale nemají žádnou cenu, leč pro uspokojení těla.

Jestliže jste tedy s Kristem vstali, usilujte o to, co je nahoře, kde Kristus sedí na Boží pravici. Myslete na to, co je nahoře, ne na to, co je na zemi. Neboť jste zemřeli a váš život je skryt s Kristem v Bohu. A když se ukáže Kristus, váš život, tehdy i vy se s ním ukážete ve slávě. (Koloslým 2,20-3,4)

Dnes slavíme Boží hod velikonoční. Ve 3. kapitole listu Koloslým Pavel mluví o povstání s Kristem, což je téma pro dnešní neděli vhodné. Jelikož však apoštol předtím pojednává o smrti s Kristem, dotkneme se jí nejprve i my. Co znamená výraz „s Kristem“, který Pavel používá?

Vyjádruje skutečnost, že příběh Ježíše Krista k lidem přichází jako pozvání a nabídky, jako otevřená možnost stát se jeho přímými účastníky, „vstoupit do něj“. V Ježíšově příběhu můžeme nejen najít vyjádření smyslu lidského života, zároveň máme možnost jakoby vejít do jeho základní zápletky, kterou připomínáme právě o Velikonocích. Tak se nám otvírá ona neslýchaná příležitost s Kristem zemřít, abychom spolu s ním mohli také vstát k novému životu. Jestliže se do Ježíšova příběhu můžeme „ponořit“ a v jeho rozhodující zápletce najít sebe samé, smíme se jím doslova „stát“, smíme být jeho „pokračováním“. Právě k tomuto tajemství míří Pavlův výraz bytí „s Kristem“. Totéž tajemství Pavel naznačuje i svou úvahou o těle Kristově s Prvním listu Korintským. Člověk se smí stát jakoby jednou buňkou v tomto „svatém organismu“, v tajemném těle Kristově.

Myšlenka, že smíme „zemřít s Kristem“, je naznačena už se Starém zákoně v ustanovení oběti za hříchy a provinění. Když někdo obětoval zvíře za svůj hřích, musel se nejdříve s tímto zvířetem symbolicky ztotožnit, takže pak jakoby „zemřel s ním“. Je to tak?

V těchto starozákonních ustanoveních je vyjádřeno ono prastaré tajemství, že „bez oběti není nového života“. Život může pokračovat jen díky oběti. Toto tajemství je jakoby vepsáno do povahy celého stvoření, je vetkáno do celé stvořené přírody. A oběť, kterou je nový život tajemným způsobem podmíněn, znamená smrt. Právě

k tomuto tajemství míří Ježíšova věta, že „pšeničné zrno, jestliže nepadne do země a nezemře, zůstane samo, zemře-li však, vydá užitek mnohý“. Ježíš touto větou vystihuje význam vlastního životního příběhu, včetně jeho velikonočního finále.

Dá se tedy říci, že v Ježíšově smrti na kříži se naplňuje to, co naznačoval starozákonní oběti za hříchy?

Ano, právě takto vykládají smysl Ježíšovy smrti někteří novozákonní autoři. Nevím, co jiného by mohla znamenat věta: „Hle, Beránek Boží, který snímá hříchy světa,“ pokud ne přesně to, co říká, a co dává smysl jen na pozadí starozákonní myšlenky oběti za hříchy. Jak se píše v listu Židům, z hlediska křesťanské víry jsou ony starozákonní „předobrazem budoucích věcí“, které se naplnily v životě, smrti a vzkříšení Ježíše Krista. Přiznám se, že úplně nechápu rozpaky, které tato myšlenka u některých mých věřících přátel vyvolává. Mě samotného prosba „Beránku Boží, který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi!“ od prvního okamžiku, kdy jsem ji poprvé jako patnáctiletý mládenec slyšel v jednom venkovském kostelíku, zasáhla v té nejhlubší hloubce mé chatrné a zmatené duše, v hloubce, kam nejspíš dodnes ani nedohlédnu. Prostě jsem najednou nějak věděl, že nic většího a silnějšího jsem nikdy v životě neslyšel.

Mně jde především o myšlenku dnes poněkud nezvyklou, že někdo zástupně umírá za jiného.

To je právě ono tajemství, jehož hloubku nedohlédneme. Na druhou stranu mi připadá, že myšlenka obětování života za druhé, tedy dobrovolného přijetí smrti, aby ti druzí mohli žít, je nám i dnes docela známá, srozumitelná a blízká. Když někdo při záchraně lidí z hořícího domu sám zahyne, když někdo položí život při obraně vesnice napadené bandou ničemů, když se někdo rozhodne použít vlastní tělo, aby jim zalehl kulometné hnízdo nepřítelů a zachránil kamarády, hrnou e nám slzy do očí. Těmto hrdinům pak stavíme pomníky a vyprávím o nich dětem ve škole.

V Ježíšově životě a smrti jde však ještě o něco víc, jeho smrt se nás týká mnohem bezprostředněji. Jak bylo řečeno před chvílí, jsme pozváni k tomu, abychom vstoupili do jeho příběhu a abychom s ním prošli onou základní obrátkou, tedy sestupem až do jícnu smrti. Tento sestup je však zároveň bodem obratu, protože je následován vzestupem k novému, vykoupenému životu. Takto smíme projít cestou od Velkého pátku přes Bílou sobotu až k neděli Vzkříšení. Tento rozhodující zlom velmi výstižně znázorňuje křest, zejména křest ponořením, kdy se člověk na chvíli skutečně jakoby „utopí“ a jeho starý a většinou ne moc šťastný život končí ve vodách křtu. A pak se stane zázrak, něco tajemného mezi Nebem a zemí: z vody křtu se vynoří nový člověk. Jako v pohádce o živé vodě, z jejíž lázně se vynoří jinoch, který téměř není podobný starému a zchátralému muži, který se předtím do vody ponořil.

Jenomže zde nejde o pohádku, nýbrž o konkrétní důsledek smrti s Kristem, kterou jsi právě popsal.

Ano, Pavel zaměřuje pozornost čtenářů k oné zvláštní kvalitě nového života, k onomu zvláštnímu silovému poli, ve kterém se člověk ocitne potom, co dojde k zázraku smrti a znovuzrození. V této pasáži navíc uvádí dva zdánlivě protikladné sklony či tendence naší „staré přirozenosti“. Buď celkem bez zábrán vyhledáváme příjemné prožitky a povyrazení a žijeme pudově jako zvířátka v lese, což má za následek, že se náš život životu zvířátek v lese podobá, nebo se naše stará přirozenost začne se vši rafinovaností lidského sebeklamu realizovat v dodržování náboženských pravidel, které si pak rádi ztotožňujeme s pravou zbožností. Pavel moc dobře věděl, jako to funguje, protože sám byl velkou část svého života do této pasti chycen. Nejspíš proto také docela přísně demaskuje skutečnou motivaci onoho „lpění na přísných pravidlech“. Nakonec totiž většinou nejde o nic jiného než o pyšnou samospravedlivost a potřebu sobě samému pogratulovat za skvělé duchovní výkony. Pavel docela drsně ukazuje, jak se tato náboženská nesvoboda podobá nesvobodě lidí, kteří žijí pod diktátem svých pudů, a ukazuje, že „jedno je za osmnáct a druhé bez dvou za dvacet“. Teprve když to staré zemře, smíme vykročit ke svobodnému životu víry, lásky a naděje.

Jak to pudově zvířátko, tak ten náboženský zarputilec tedy ve smrti Kristově umírá. Otázka je, zda to musí nějak vědomě prožít, nebo tomu stačí prostě věřit.

Protože se jedná o intimní tajemství duchovního života, váhám vyslovit nějaký návod nebo recept, jak by to mělo v konkrétním případě probíhat. Rozhodně si ale nemyslím, že se zde bavíme jen o nějakém vnitřním citovém rozpoložení nebo o přijetí nějakého nového pohledu na skutečnost. Podle mne je třeba jako malé dítě věřit tomu, že v nás Bůh tuto zázračnou proměnu skutečně působí. Zároveň je důležité připomenout, že onen rozhodující zlom, který právem můžeme nazvat „přechodem ze smrti do života“ a „ze tmy do Božího podivuhodného světla“, je pouhým začátkem dlouhé cesty.

Ona zázračná proměna se totiž nedá omezit na okamžik obrácení. Jde o celoživotní proces. S důvěrou se však můžeme spolehnout na to, že nám je každý den nově nabízena a darována možnost nového počátku. Jsme trvale zváni k „odkládání starých šatů“ a ke vstupování do Ježíšova příběhu. Znovu a znovu smíme to staré nechávat za sebou a svobodně nastupovat cestu vpřed. Jedním z doprovodných znaků této proměny je to, co vidíme u velkých světců: překvapivě často bývají neuvěřitelně velkorysí a laskaví. Nejsou to úzkostní asketové, sešněrovaní přísnými požadavky náboženského odříkání. Nenajdeme u nich žádnou stísněnost, žádnou zapšklost, žádnou protáhlou bledou tvář, ale velkorysost, lidskost a pozoruhodně často také humor. A to je podle ně prubírský kámen. Když vidím věřícího člověka, který je las-

kavý a velkorysý k lidem dobrým i zlým, mívám pocit, jako bych cítil nebeskou vůni a slyšel andělskou hudbu.

Co znamenají slova „vstali jste s Kristem“?

Přijmeme-li pozvání k životu víry, lásky a naděje, otvírá se nám brána k úplně nové kvalitě bytí. V Ježíšově příběhu je člověku otevřen přístup ke zdroji pravého života. On sám řekl, že přišel, abychom „měli život a měli ho v hojnosti“. Smíme tedy přistoupit „k prameni živých vod“. Smíme žít nikoli z vlastní síly, ale z vnitřních zdrojů, které pocházejí z Nebe. Je to zvláštní, ale nejlíp tomu zřejmě rozumějí malé děti, které si to nekomplikují složitými teologickými představami. Proto se někdy, když si s něčím v bibli nevím rady, ptám svých malých dcer, Zuzanky a Johanky, a docela často mi to holčičky vysvětlí. Snažím se brát vážně evangelijní vyprávění o tom, jak Ježíš postavil do středu malé dítě a řekl: „Takhle se dívejte na Boží království.“

Pavel i v pasáži, ve které mluví o našem povstání s Kristem, připomíná smrt: „Neboť jste zemřeli a váš život je ukryt s Kristem v Bohu.“ Je možno tuto větu o životě skrytém s Kristem v Bohu vysvětlit?

Já tomu rozumím tak, že jakmile přijmeme pozvání a vstoupíme do Ježíšova příběhu, stávají se z nás „nebešťané“. Máme – jak říká Pavel v listu Filipským - „občanství v nebesích“. Náš život je v tomto smyslu „vtažen do Krista“. Ačkoli fakticky dál žijeme v tomto světě a odpovědně platíme daně a složenky, v jistém hlubokém a důležitém smyslu „patříme do jiného světa“, „bydlíme“ v nebi. Zároveň už taky nejsme sami svoji. Jak čteme v listu Galatským: „Nežiji už já, žije ve mně Kristus.“ Když Pavel „vstoupil do Krista“, Kristus vstoupil do něj. V tomto smyslu můžu i já říci: už není ani žádný autonomní Pavel Hošek. Pavel Hošek byl totiž vtažen do Krista a je od té doby „v něm“. Je buňkou jeho těla, je v něm „skryt“.

Co má apoštol Pavel na mysli, když říká: „A když se ukáže Kristus, váš život, tehdy i vy se s ním ukážete ve slávě“?

Podle Pavle smí být pohled křesťana upřený směrem k budoucnosti pohledem naděje a důvěryplného očekávání. Křesťan může v každém okamžiku svého života říci, že to nejlepší má teprve před sebou. Dějiny nesměřují k nějaké kosmické katastrofě, ale ke království pokoje, spravedlnosti a radosti. V současné době je právě tohle nesmírně důležité poselství. Jak říká jeden moudrý pan farář: „Tento svět dnes zoufale potřebuje vidět alespoň pár křesťanů, kteří opravdu s nadějí vyhlížejí Boží království.“

(Pavel Hošek, psáno 2009, z knihy V dobrých rukou. Rozhovory nad biblí. Vyšehrad, Praha 2013)

Novum Instrumentum omne

Pod tímto poněkud tajuplným latinským názvem bylo 1. března 1516, právě před pěti sty lety, dotištěno první vydání Nového zákona v jeho původním jazyce, v řečtině. Připravil jej Erasmus Rotterdamský a byl to převratný krok, který je považován za počátek moderní biblistiky.

Erasmus byl významným dobovým učencem, teologem, filozofem, filologem a předním protagonistou učeneckého hnutí, které dnes nazýváme renesančním humanismem. Příléhavě bývá označován jako „kníže humanistů“. Zanechal za sebou impozantní literární dílo, řada jeho prací se stala již za jeho života v dnešním smyslu „bestsellery“. Jeho úsilí přesto nemělo čistě učenecský charakter. Erasmus usiloval o reformu církve, která se nacházela v neutěšeném stavu. Sledoval tedy podobný cíl jako Martin Luther i když se představy obou osob o tom, jak tuto reformu provést, lišily a jejich cesty se postupně rozešly.

Erasmus se zabýval studiem biblického textu dlouhodobě a intenzivně. Již v roce 1505 vydal soubor filologických poznámek k Novému zákonu, které zanechal v rukopise italský humanista Lorenzo Valla. Vedle práce s původním řeckým textem na základě rukopisů, které Erasmus na různých místech sám postupně objevil, nebo mu je obstarávali přátelé, připravoval i novozákonní překlad do latiny. Nechtěl aby čtenář zůstal v přístupu k Písmu omezen na Vulgátu, ale usiloval o „modernější“ překlad, byť se nám dnes toto slovo s ohledem na to, že Erasmus publikoval v latině může zdát poněkud nepatřičné.

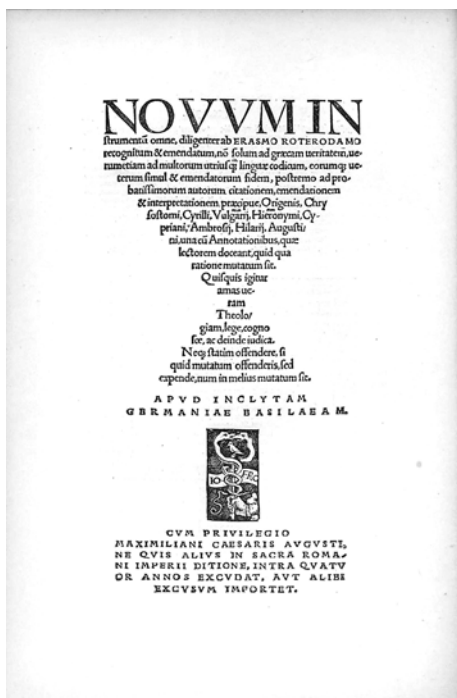
Již první vydání řeckého Nového zákona proto paralelně doplnil svým vlastním latinským překladem. Vydání celého díla zajistil basilejský tiskař Johann Froben. Obě osoby pojilo přátelství a dlouhodobá spolupráce. Froben i Erasmus, který vžil Basileji od roku 1514, s prací na Novém zákoně spáchali, neboť se proslýchalo, že vydání biblických textů v jejich původním jazyce zamýšlí i jiná skupina katolických učenců. Tento „konkurenční“ překlad skutečně vyšel a to dokonce ještě dříve, v roce 1514 byl ve španělské Alcalá de Henares vytištěn řecký Nový zákon s latinským vulgátním překladem, ale vydavatelé chtěli distribuovat dílo jako celek a čekali až do roku 1517 na dokončení tisku Starého zákona. Jeho zveřejnění pak bránilo privilegium, které mezitím na Nový zákon obdržel Erasmus od císaře Maxmiliána I. a tak mohlo být toto vydání bible, dnes známé jako tzv. Complutenská polyglota, šířeno mezi čtenáře teprve po roce 1520.

Erasmovo vydání Nového zákona, dotištěné 1. března 1516 v počtu 1200 exemplářů, se velmi rychle prodalo. Jeho názvem, *Novum Instrumentum*, se Erasmus odchýlil od dosavadní tradice a již v následující revidované edici se raději vrátil

k důvěrně známému Novum Testamentum. Revidoval i každé své další velké vydání. Také proto, že první mělo z důvodu chvatu vydavatelů řadu nedostatků. Je například známo, že v jediném řeckém rukopise knihy Zjevení, který měl Erasmus k dispozici, chybělo závěrečných šest veršů. Erasmus nechtěl čekat, až získá úplnější rukopis a sám si je z Vulgáty přeložil do řečtiny. Při přípravě dalších vydání pracoval s dalšími a dalšími rukopisy a v rámci dobových možností text nadále vylepšoval. S pomocí této textově-kritické metody, neustále zdokonalované, vznikají edice biblického textu v původních jazycích dodnes.

Do konce svého života v červenci 1536 připravil Erasmus celkem pět základních edic Nového zákona (poslední v roce 1535; každá z nich vyšla opakovaně v různých neautorizovaných dotiscích), přičemž hned tu druhou, z roku 1519, použil pro překlad Nového zákona do němčiny Martin Luther. Erasmove řecko-latinská vydání se v průběhu 16. století stala nezbytnou pomůckou každému překladateli Nového zákona do národního jazyka. Hojně používány byly i Erasmove latinské parafráze jednotlivých novozákonních knih a zejména jeho obsáhlé poznámky k řeckému textu, Annotations, které byly tištěny souběžně s biblickým textem v jím připravených hlavních edicích Nového zákona.

Erasmove vydání se rozšířila i v našich zemích, jak je zřejmé z množství u nás dochovaných exemplářů. Jím připravený řecko-latinský text byl hlavní předlohou Jana Blahoslava při jeho překladu Nového zákona do češtiny (vyšel v Ivančicích letech 1564 a 1568) a pracovali s ním ještě překladatelé Bible kralické, kteří měli k dispozici již novější vydání Nového zákona, připravená reformovaným teologem Theodorem Bezou a celou řadu dalších biblických překladů.

Titulní strana Erasmova prvního vydání řecko-latinského Nového zákona z roku 1516. Zdroj: Wikipedia Commons / Autor: Concord.

Jiří Just (psáno pro ET-KJ)

Moravská konfese z roku 1566

Letošní rok je spojen s významným jubileem, uplynulo 450 let od vydání tzv. Moravské konfese, která se měla stát sjednocujícím věroučným textem moravských nekatolíků. Na rozdíl od České konfese téměř upadla v zapomnění, přestože vznikla ještě o devět let dříve, než se na českém zemském sněmu dohodli nekatoličtí stavové a duchovní na společném vyznání, které je tomuto velmi podobné. Její text známe z jediného rukopisu, kterým jsou příznačně Akta jednoty bratrské.

Důvodem vzniku konfese, alespoň jak její signatáři v úvodním textu oznamují, byla přílišná náboženská rozrůzněnost na Moravě, nad čímž se prý pozastavovali i obyvatelé okolních zemí. Konfese měla ukázat, že ti, kdo se k ní přiznávají, v ničem neodporují „církvi svaté obecné“ a usilují o její jednotu. Téměř neomezené šíření reformace ve všech jejích podobách podporovala na Moravě náboženská snášenlivost, která se zde prosadila v širší míře, než v Čechách. Habsburský panovník zde byl téměř bezmocný vůči zemské šlechtě, která považovala svobodu vyznání za své základní právo. Když se Ferdinand I. pokusil po potlačení české stavovské rezistence v roce 1547 prosadit své představy o uspořádání náboženských poměrů i na Moravě, musel si vyslechnout tvrdá slova zemského hejtmána Václava z Ludanic: „Dříve Morava v ohni a popeli zahyne, než aby utrpěla nějakého ve víře nucení!“

Nekatolíci tvořili na Moravě velmi pestrou společnost. Šířilo se zde bez zábran luterství, ale i švýcarský typ reformace. Na jižní Moravě působily četné křtěnecké skupiny, jednotu bratrská zde měla více sborů než v Čechách, byť to většinou byly jen malé obce. Z hlavní země soustátí Svatováclavské koruny sem navíc neustále odcházeli duchovní, kteří v Čechách se svými sympatiemi k evropským reformačním proudům naráželi. Autorita pražské konzistoře podobojí zasahovala na Moravě jen několik oblastí a poté, co panovník výrazně omezil její moc, pozbyla vliv úplně. Postupující reformace byla zcela v režii vrchnosti jednotlivých panství, o čemž svědčí i řada dochovaných řádů, které vrchnosti k organizaci náboženských poměrů až do bělohorských událostí vydávaly.

Moravští nekatolíci přesto nerezignovali na pokusy o náboženské sjednocení. Podnětem k tomu jim bylo i zavádění reformy, které katolická církev přijala na tridentském koncilu. Když se olomoucký biskup Vilém Prusinovský pokusil prosadit právo vizitace v moravských farnostech, narazil na odpor šlechty. Nekatoličtí kněží z Prostějovska, okolí Hranic a Uherského Brodu se poté spojili v úsilí o sjednocení celé moravské církve. O celém dění nás, žel, informují jen stručně a tendenčně bratrské prameny. Z nich a z pozdějšího líčení uherskobrodského děkana Pavla Kyrmezera vyplývá, že definitivní text Moravské konfese vznikl někdy v průběhu jara roku 1566 právě v Uherském Brodě. Hlavními aktéry měli být někdejší prostějovský učitel a kyjovský farář Pavel Aquilin Vorličný, farář v Uherském Ostrohu Benedikt Mičinský a tehdejší uherskobrodský děkan Ondřej. Konfese byla následně přijata na

synodu kněží v Prostějově a předložena olomouckému biskupovi. Ten ji z pochopitelných důvodů odmítl.

Proti konfesi a zamýšlenému novému uspořádání moravských nekatolíků se však postavila i jednota bratrská, která chtěla jít ze zásady vlastní cestou a některá panství s luterskou církevní správou, kde se již dříve prosadila Augustana. Další odstředivé tendence pak měly za následek, že do konce 16. století zůstala Moravská konfese v platnosti jen v obvodu uherskobrodského děkanství, přičemž na západě Moravy se současně prosadila Česká konfese. Oba texty si jsou ostatně svým charakterem blízké. Moravská konfese zřetelně formuluje hlavní křesťanské pravdy, zastává umírněný reformační postoj a podobně jako Česká konfese neobsahuje ani anathemata, výroky proti jinověrcům. Je na ní patrný vliv Augustany, ale i smírlivého filipismu se specificky českým důrazem na řádný život křesťana. Moderní badatelé po právu oceňovali její ekumenický potenciál a považovali ji za typický projev českého reformačního myšlení.

Zdroj a další informace: Petr Zemek: Konfese moravských (novo)utrakvistů z roku 1566. In: *Studia Comeniana et Historica* 33, 2003, č. 69–70, s. 109–149 (zde na s. 133–142 je rozbor jejího textu vzhledem k Augustaně a České konfesi a na s. 142–148 její úplná edice)

Jiří Just (psáno pro ET-KJ)

Henrietta Luise von Hayn (1724-1782)

Připadá vám jméno von Hayn povědomé? Pokud si rádi zpíváte písně z obnovené Jednoty, snad by mělo. Protože tato sestra je podepsána pod textem jedné z neznámějších ochranovských písní „Weil ich Jesu Schäflein bin“, tedy „Ovečkou že Páně jsem“. V našich zpěvnících je pod číslem 360, v překladu Josefa Bašteckého, který ji kdysi otiskl v oblíbeném zpěvníku „Lýra sionská“.

A jméno Lusiy von Hayn se mihne ve zpěvníku ještě jednou, jako spoluautor u písně 198 (kdo z vás ji kdy zpíval?, já pokud vím nikdy) se zavádějící chybou jako „Lud. z Haynů“.

Henrietta Luisa se narodila roku 1724 v nasavském městečku Idstein (kousek západně od Frankfurtu nad Mohanem) v rodině knížecího nadlesního. Jak otec tak maminka byli ze šlechtických rodin. Maminčina rodina přišla do Německa v 17. století z Rakouska, odkud museli jako evangelíci po Tricetileté válce odejít. Luisa tedy byla dívka z dobré evangelické rodiny a dostalo se jí dobrého vzdělání, i když soukromým učitelem, protože dívčí škola, která ve městě bývala po reformaci a ještě dlouho do 17. století, už zanikla. Luisu a její sourozence patrně učil některý z gymnaziálních učitelů (v místě bylo dobré chlapecké gymnázium) a později se z jiných

zdrojů dozvídáme, že si Luisa četla v řeckém Novém zákoně! Dost dobré vzdělání, řekl bych.

Jako evangelická dívka se učila i náboženství a sama vzpomínala, jak už jako děvčátko cítila, že jí má Pán Ježíš rád. A když se učila jako modlitbičku „Krev Kristova a spravednost je svatební můj šat a skvost,“ velmi ji citově zasáhlo Spasitelovo utrpení. Pak se jí dostala do ruky ochranovská knížečka pro děti, kterou si velmi oblíbila.

Roku 1740 byla konfirmována v Idsteinu a poté uvedena do společnosti. Začaly se hrnout nabídky k sňatku a tehdy se jí dostaly do rukou Zinzendorfovy Berlínské řeči o výkladu modlitby Páně. Nadchly ji tak, že když uslyšela o Herrnhagu (i když negativně, Ochránovští byli tehdy vnímáni jako sektáři), rozhodla se, jak později napsala, „že toto jsou moji lidé, se kterými chci žít a umřít“. Rodiče o tom nechtěli ani slyšet, ale Luisa si řekla: „Kdo miluje otce nebo matku více než mne, není mne hoden“ (Mt 10,37), napsala otci dopis na rozloučenou a odjela do Herrnhagu.

Dlouho tam nepobyla, rodiče si pro ni dojeli, ale vymluvit jí to nemohli a nakonec se nechali přesvědčit, že to aspoň zkusí. Na podzim 1744, jako dvacetiletá, tedy slečna Luisa přijela s doprovodem do Herrnhagu. Přátelskost a společenství v Herrnhagu na ni hluboce zapůsobily, nevadilo jí ani trochu

*budova „panského domu“ v Herrnhagu
dnešní stav*

„ujeté“ prožívání víry v komunitě. O tom, že doma si kazatelé v kostelích brali Luisu do úst jako odstrašující případ, jak ochranovští zhoubně působí na lidi (do té míry, že jim to nakonec vrchnost zakázala), se nikdy ani nezmínila.

Její otec si dopisoval s Zinzendorfem a výsledkem bylo, že se Luisa vrátila ještě jednou domů, ale jen nakrátko. O dva roky později doma definitivně prosadila, že se připojí k Jednotě, a od r. 1746 až do smrti tu zůstala. Byla přijata mezi sestry a brzy dostala úkol, vzdělávat děvčata. Roku 1750 se stala vedoucí dívčího ústavu, ale brzy se musela i s děvčaty odstěhovat, když byl Herrnhag zrušen. Dalších 16 let vedla Luisa dům pro dívky v Ochránově.

Brzy po svém přijetí do Jednoty začala psát texty, verše k písním, básničky k výročím, narozeninám, k rozloučení se zemřelými nebo s těmi, kdo odjížděli na cesty. Ochránovský archiv má celou řadu jejích textů. Její nejslavnější text však je

básnička, původně napsaná pro kamarádku k narozeninám, roku 1776, tedy už po autorčině padesátce. Původně měla píseň sedm slok, ale vžily se a slavnými se staly jen tři.

Z této doby pochází také dopis, ve kterém se Luisa přimlouvá, aby se dívkám dostalo širšího vzdělání než dosud, a argumentuje tím, že Ježíš přece děti přijímal a že je na čase opustit některé staré zásady, když se časy mění. I když v Jednotě měly ženy přece jenom trochu víc prostoru a možností samostatně pracovat, než v okolní společnosti, dívčí školství si muselo znovu ještě počkat.

V roce 1766 se Luisa stala představenou svobodných sester. Žilo jich v té době společně přes 100 a kromě katolických řádů to byla velmi výjimečná věc. Ženy si tu samy hospodařily, vedly své záležitosti, stanovovaly si pravidla a konaly nejrůznější práce (až po požární hlídky).

Luisa se zařadila nejprve mezi akoluty, potom se stala diakonkou a konečně byla 1758 Zinzendorfem s dalšími sestrami ordinována ke kazatelské službě. To byl čin revoluční, který zůstal ojedinelý a po Zinzendorfově smrti (o dva roky později) už se neopakoval. Bratři, i kdyby měli chuť jít v jeho stopách, museli dobře vědět, že by se ordinací žen stali veřejnými nepřáteli a Jednota by pravděpodobně byla zakázána. Luisa sama ve svém životopise zmiňuje různé služby, kterými byla pověřena, ale o ordinaci se nezmiňuje.

Dlouhou řadu let trápil Luisu chronický kašel, brala léky, ale nemoc nemizela (pravděpodobně tuberkulóza), naopak se stále zhoršovala. V poslední době, kdy bylo zřejmé, že se blíží konec, odmítla léky a těšila se na „živou naději věčného života, v náručí svého pastýře“. Zemřela v létě 1782.

J. Halama

hrob Luisy von Hayn na ochranovském hřbitově

unitas fratrum

Jednota bratrská na Kubě

Tento rok připravily liturgii ke světovému dni modliteb ženy z Kuby. Víte, že Jednota bratrská je i na Kubě? Jak se tam dostala, na to vám odpoví následující článek převzatý z misijního časopisu Jednoty bratrské „Welteit verbunden“.

Podivuhodný příběh lodi „Maydin Reefer“

Byla jednou jedna panamská loď, která se jmenovala „Maydin Reefer“. Nemohla opustit holandský přístav Scheveningen, protože její majitel nezaplatil poplatek přístavní společnosti. Nákladní loď stála několik týdnů v přístavu. Nemohla být vyložena a 25 členů její posádky, mezi nimi většina Kubánců, nemohlo opustit loď. Námořníkům chyběly čerstvé potraviny, oblečení, zábava i lidská společnost.

Nakonec se iniciativy chopili křesťané a mezi nimi i členové Jednoty bratrské. Přicházeli každý týden na loď a přinášeli námořníkům ovoce a zeleninu, čisté šaty, květiny, časopisy a filmy. Holanďtí křesťané a kubánští námořníci se začali navzájem seznamovat. Během času si začali také vyprávět o svých životech i o své víře. Ale pak byla loď odtazena na kotviště, protože blokovala místo v přístavu.

Tím se kontakt s námořníky ztížil a stal se i méně častým. Ale Rita Harry, členka Jednoty bratrské i členka synodu, která pochází ze Surinamu, a dalších pár nezdolných sester a bratří přesto přijíždělo každý týden na malém člunu k nákladní lodi. Především námořníci z Kuby byli šťastní, že se i nadále o ně někdo stará. Jednou se sestry Rity zeptali, proč investuje tolik času, aby je zásobovala. Vyprávěla jim, jak byl její život formován vírou ve sboru Jednoty bratrské nejprve v Surinamu a pak v Holandsku. U některých námořníků vzbudilo její vyprávění zájem a lásku k Jednotě bratrské.

Po devíti měsících získala loď nového vlastníka. Ten zaplatil dluh a loď mohla opustit kotviště v Scheveningen. Při loučení vyslovili někteří kubánští námořníci následující přání: „Chceme mít Jednotu bratrskou také u nás doma, na Kubě.“ To se stalo na přelomu let 2001/2002. Rita Harry pak oslovila vedení Jednoty bratrské na Jamaice, na Západoindickém souostroví a v americké Jižní provincii. S jejich pomocí a s pomocí několika kubánských křesťanů, kteří Jednotu už znali, začala misijní práce na Kubě. Brzy vzniklo několik domácích sborů. Dnes má Jednota bratrská na Kubě více než 500 členů. Je to radostné a angažované společenství, které se věnuje práci mezi ženami, dětmi, mládeží i sociální práci.

Několik údajů na upřesnění

Jednota bratrská na Kubě byla uznána státem 11. ledna 2013 a je nejmladší odnoží světové Jednoty bratrské. Od počátku to jsou především ženy, které se podí-

lejí na budování sborů. Jejich setkávání vytvořila zárodečné buňky nynější struktury. Jednota bratrská na Kubě se už v r. 2003 připojila ke Karibské Radě církví, má výborné kontakty v ekuméně. Je to klasická „domácí církev“, lidé se schází v bytech a domech. Jediný sborový dům je v Havaně, od r. 2015 je v něm i prostor pro sociální práci. Čeká se růst a duchovní probuzení. Hesla Jednoty jsou známá a bohatě užívána. Ve sborech je mnoho dětí. Mnoho členů sborů se věnuje sociálně-diaconickým úkolům ve vlastních řadách i navenek.

K Jednotě bratrské na Kubě se hlásí asi 550 členů v pěti oblastech. Scházejí se v osmi sborech a dvanácti společenstvích po domech. V současnosti je na Kubě jedenáct ordinovaných kazatelů, devět laických kazatelů a jeden student teologie. Předsedou vedení této misijní práce je br. farář Rogélio Rusindo Hernández.

článek A. Tascheho volně přeložila N. Běťáková

náš seniorát

Železný Brod

Mnohou radost nám Pán Bůh dopřál na konci roku 2015. Asi proto, že se máme rádi ve sborovém společenství a chceme spolu být co nejčastěji. 28. 11. večer jsme rozsvítili naši adventní hvězdu na věži, aby potěšila ty, kdo chodí nebo jezdí kolem. „Kostel pod hvězdou“ - tak ho nazývá i Městská policie i záchranná služba. Lidé si všimají... Ještě kdyby na nás bylo patřičně vidět, že ta hvězda pro nás není jen adventní a vánoční ozdobou!

Prvoadventní shromáždění 29. 11. nám rozradostnily i děti ze ZUŠ pod vedením bratra J. Hlubučka zpěvem Hosanna od Ch. Gregora a vánočními písněmi. Protože s dětmi na jejich vystoupení chodí i rodinný doprovod, bylo nás ve shromáždění asi 80. To nebývá často.

6. prosince byla také výjimečná neděle. Byly pokřtěny děti Jakub Jiří (*2009) a Anna Jana (*2015) Hallovi. Kubík si sám vybral kmotry – tak pečlivě se na křest připravoval. Přijela za nimi spousta přátel z Roztok u Prahy a rozmnožili naše shromáždění na 50. Byl připraven i společný oběd pro všechny, takže jsme dlouho povídali a zjistili jsme, že máme k sobě velmi blízko i přes různost vyznání. (Někteří z hostů jsou praktikující katolíci.)

Dlouho a pečlivě jsme se připravovali na 19. 12. To byl již pátý živý betlém. Adventní hvězda zve shromážděné na železnobrodském náměstí k cestě do „Betléma“. Cestou andělé zpívali písničky veselé. Průvod se zastavil v „Jeruzalémě“ u krále Heroda, za nímž přišli právě mudrci, a on je podrážděn poslal na radu velekněze do Betléma. (Za chvíli po svém výstupu však popadl housle a hrál se zpívajícími mudrci a anděly. Takový Herodes je asi jen u nás v Brodě.) Na palouku u sborového domu čekali pastýři u ohně, ale tvrdě usnuli, že je ani anděl Páně a nebešťané nemohli hned probudit. Když si vyslechli andělské zvěstování a pospíchali za narozeným Dítětem, na tradičním místě setkávání se „svatou rodinou“ nikdo nebyl. Ale

ozvaly se varhany ve velkém sále a průvod vešel... „Svatá“ rodina Hallova je už čekala u jeslí. Pastýři se klaněli, mudrcové se klaněli, andělé nepřestávali zpívat, malé děti se podělily o zlato přinesené jedním z mudrců (čokoládové zlato). Však je Josef vyzval, že malý Ježíš tolik zlata jistě nebude potřebovat... Andělé proviantáči poletovali s obcerstvením a teplými nápoji.. Pak v malém sále ještě přišla k chuti polévka... Užili jsme si to!

24. 12. odpoledne bylo setkání ve sborovém bytě pro ty, kdo bývají na Štědrý den sami a nebo kdo chtěli přijít posedět u stromečku s malými dárky a skleničkou vína...

25. 12. bylo vánoční shromáždění se svatou večerí Páně. Byli jsme spolu s Koberovskými.

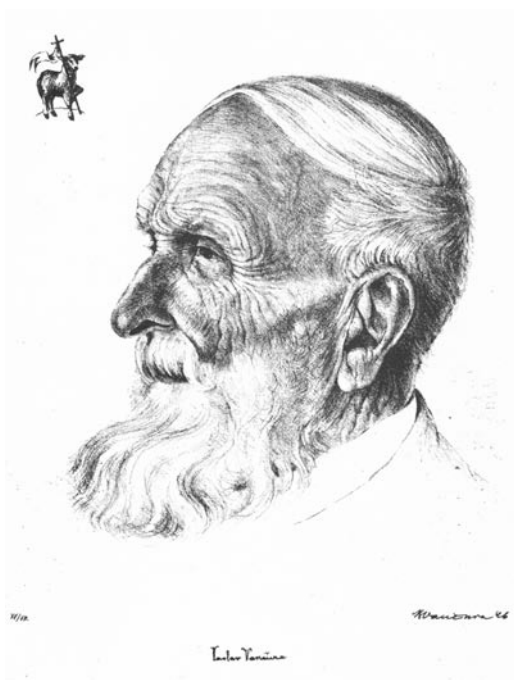
Jsmo vděční, že nás Kristova láska viditelně spojuje a věříme, že Pán bude s námi v dalším roce a letech svým provázením a požehnáním.

J. Polma

Je dobré si připomenout...

Před 70 lety se konal důležitý synod Jednoty bratrské v Železném Brodě ve dnech 27. 2.- 1. 3. 1946. Na památný den vzniku Jednoty bratrské (1. 3. 1457) byl zvolen první český biskup obnovené Jednoty bratrské Václav Vančura.

O volbě biskupa bylo uvažováno již dlouho, diskutovalo se o ní ve všech sborech a radách starších. Návrh na volbu byl znám i ředitelství Jednoty, jeho předseda

a biskup C. H. Shawe poslal Úzké radě vyjádření, že je na české větvi Jednoty bratrské, aby k volbě přistoupila a navrhl, že by ordinace mohla být v červenci. A dodal: „Mým přáním by bylo, abych nejen sám se toho zúčastnil, nýbrž aby i zástupci našich amerických větví byli přítomni. Jistě bychom se snažili o to, aby ta příležitost se stala otázkou celé Jednoty světové, neboť by byla považována ze velmi významnou.“

Synodálově se vzácně shodli na jménu bratra Václava Vančury, kterého si přejí za svého biskupa, protože byl duchovním otcem a přítelem mnohých. Během války již ordinoval v zastoupení ochranovských biskupů řadu kazatelů Jednoty bratrské.

Úzká rada poslala Václavu Vančurovi dopis, ve kterém ho informovala o rozhodnutí synodu a s přáním, aby volbu přijal.

K radosti všech bratr Vančura volbu přijal (6. 1. 1946 mu bylo 89 let). Biskupská konsekrace se konala v Mladé Boleslavi 20. 7. 1946.

jap

téma - hudba a zpěv

Hudba a zpěv ve sboru

Nuže tedy i vy, Čechové milí, naplňte v té částce vůli Boží a k prospěchu duše své i této pomoci užívajíc, zpívejte Pánu rádi, zpívejte všickni, zpívejte zvučně! Zpívejte s starými svatými žalmy svaté, a s novou církví zpívejte písně nové, k nimž novými skutky svými příčin podává ve všem hodný Pán, Bůh vši země.

(J. A. Komenský, z předmluvy ke kancionálu)

Zpívejte, vyzval české evangelíky před více než 350 lety Komenský. Ale zpěv při shromážděních sboru souvisí s hudbou, nejčastěji s „varhaníky“. Proč v úvokách? V kolika sborech seniorátu máme varhany? Zpravidla se doprovázelo na harmonium, v poslední době ho často nahrazují elektronické klávesové, nebo i jiné nástroje.

Asi v každém sboru by se našel příklad dlouholetého varhaníka či varhanice, kteří společný zpěv doprovázeli, ale svým doprovodem zároveň utvářeli. Záměrem tohoto příspěvku není podat historii našich varhaníků, ale naznačíme ji na příkladu Prahy. Desítky let sedal za harmoniem bratr Chleboun a pamětníkům nepochybně dodnes zní v uchu, jak se přidával ke zpěvu „amen, haleluja“ při liturgii. Další desítky let, zhruba posledních 40, hrál na harmonium a potom varhany bratr Viktor Kalista (a střídával se s bratrem Uhlířem). Když nedávno odešel do „varhanického důchodu“ (což se netýká letních shromáždění na kostelíku v Polubném, kde nepřetržitě slouží už 50 let), nastalo období střídání a hledání, někdy starostí se zajištěním varhaníka, a pro sbor čas poznání, jaký důležitý dar je dobrý varhaník, který zná sbor a sbor zná jeho (nebo ji).

Teď několik bodů, vzešlých z vašich odpovědí, došlých do redakce:

1. Otázka, jak rozumíme zpěvu při bohoslužbách, co pro nás znamená. Evangelická Agenda na to odpovídá, že zpěv sboru je odpovědí na Boží oslovení. Nezpíváme „si“, ale zpíváme Hospodinu. Tomu odpovídá i výrok z doby církevních otců, že totiž kdo zpívá, dvakrát se modlí.

To vnímáme pravděpodobně všichni, v odpovědích na tuto otázku se opakuje vyznání, že sborový zpěv je způsob, jakým můžeme a máme Bohu vyjadřovat chválu, vděčnost, radost, že může prostředkovat prožitek přiblížení k Bohu, či Boží blízkosti.

2. Na otázku, jak nám vyhovuje či jak se nám líbí zpěv ve sboru dnes, se objevují výhrady jak ke zpěvníkům, tak ke zpěvu samému i k doprovodu. Nelíbí se nám, že

některé písně, a není jich málo, jsou v příliš vysoké tónině, takže je melodii dobře nevyzpívá. Na otázku, proč tomu tak je, existuje jasná odpověď. Zpěvníky, z nichž zpíváme, jsou desítky let staré, pro lidi někde z poloviny 20. století. Ale průměrná výška lidské postavy se od té doby dost zvětšila a to znamená hlubší hlasy. Potřebovali bychom písně pro hlubší hlas, než generace našich babiček.

Tady pomůže moderní technologie - elektronické klávesy jdou totiž většinou transponovat, posunout o pát půltónů nahoru či dolů. Chce to jen člověka znalého nástroje a pár šikovných stisků tlačítek - a zpívá se dobře. U harmonia nebo varhan je k tomu nutný dobrý varhaník, který píseň dokáže zahrát v jiné tónině, než je ve zpěvníku.

Rozpaky jsou i nad způsoby zpěvu - jmenovitě nad příliš „utahaným“, tedy pomalým zpíváním. Nezřídká to bývá spojeno s nouzí o doprovod - nezkušenými, nouzovými varhaníky, kteří doprovod v tempu nezvládnou. Bratr Viktor Kalista vzpomíná, že někdy v letech 1944-45, kdy v Praze sloužil br. Schiller, se tento dobrý muzikant rozzlobil, že zpěv písní je utahaný a pohodlný. Provedl tedy změnu - písně se zpívaly svižně a vstoje, při čtení a modlitbách se sedělo. Nevydrželo to dlouho, možná rok. Po válce, za br. Vančury se zase při zpěvu sedělo. Kdo znáte bohoslužby jiných církví, víte, že tento způsob je běžný například v metodistické církvi, vestoje se zpívá v Anglii i v Americe, což platí i pro sbory Jednoty.

3. Pokud jde o písně samotné, jejich podobu a zaměření, panuje také názor, že by se dalo leccos udělat lépe. Většina sborů užívá sice stále teď již šedesát let starý Bratrský zpěvník, ale doplňuje jej jinými, nejčastěji zpěvníkem Svítá nebo Dodatkem k Evangelickému zpěvníku. Někomu vyhovuje velebná stará čeština v bratrských chorálech, někdo vítá písně v češtině naší doby, které jsou na první poslech srozumitelné, mluví naším jazykem.

Podobně je tomu s melodiemi, zpěvníky zahrnují široké spektrum historicky (někde od 12. století po naši současnost) i kulturně (tradice české, kontinentální, evropský protestantský chorál, ale i angloamerické, melodicky i rytmicky odlišné). Kdo znáte nový ochranovský zpěvník, ten je ukázkou dnešní multikulturní situace, zahrnuje písně z různých částí světa, i v různých jazycích.

4. Konečně je tu otázka, co vyhlížíme a očekáváme. Poměrně brzy (2018) by se měl objevit nový evangelický zpěvník, v němž by měla být většina nám milých písní ze staré i obnovené Jednoty a který bychom ve sborech měli používat. Výhodou nového zpěvníku by mohla být nová, příhodnější úprava notového záznamu (zájem varhaníků), upravené či změněné texty pro lepší srozumitelnost (zájem zpívajících) a spojení dnes oddělených různých zdrojů do jednoho šikovného zpěvníku (zájem všech). A když nový zpěvník, tak i zcela nové písně, což odpovídá na začátku uvedené výzvě Jana Amose Komenského - zpívat se starou církví písně staré, ale také nové jako odpověď na nové Boží jednání s námi a mezi námi.

A ještě jednou se obraťme k Agendě a jejím pokynům ke zpěvu a hudbě ve shromáždění. Co nám praví?

„Není správné, smiřuje-li se staršovstvo natrvalo s doprovodem tápavým, nepřesným nebo ledabylým.“

„K úkolům staršovstva náleží vyhledávat nové mladé varhaníky, zapojovat se do odborné přípravy v rámci seniorátu a zajistit jim soustavnou příležitost k uplatnění.“

Troufne si říci, že zajištění dobrého hudebního provázení sborových shromáždění je úkol důležitý i pro duchovní stav sboru. A souvisí to určitě i s tím, na jaké nástroje se ve sboru hraje. Zkušenost praví, že dobré varhany si varhaníky hledají do určité míry samy. Když se o nich ví, dá se to vědět, dost často se varhaníci najdou.

Obrácený postup - obětavý a dobrý varhaník či varhanice a špatný nástroj - máme v našem seniorátě také vyzkoušen. A díky těmto obětavým sestřám a bratřím. Ale neměli bychom se s tím spokojovat. Když zpívat Hospodinu, tak nejlépe, jak můžeme, a jestli to nedovedeme lépe, dá se i cvičit.

K otázkám zpěvu, cvičení a doprovodu duchovních písní ještě dva texty z jabloneckého sboru. Zamysleme se nad tím a třeba přijdeme na něco, co nám pomůže chválit Hospodina a zpívat mu radostněji a lépe než dosud.

- red -

Jak dál s hudbou a zpěvem v našich sborech?

(O hudbách sborových zamyšleníčko krátké, leč zevrubné dle významu té věci příslušejícímu prostředky připadajícími zde vymalované)

Stalo se mi o posledních Vánocích, že k střídme řadě dáreků přibyla nabídka jednoho známého ze sousedního charismatického sboru. Shání marně někoho na post druhého kytaristy v křesťanské pop-rockové skupině, a nemohl si nevšimnout v době, kdy bydlel na naší faře, že se kytarou také občas trochu obírám. - Nezapírám, že mi nabídka udělala radost, jsem ve věku, kdy si vás už zejména mladší lidé moc nevšimnou. Opatrnosti ale nezbyvá, a tak jsem se vypravil podvkráté na zkoušku, vybaven jen mobilním telefonem natolik chytrým, aby byl schopen pořídít a přehrát záznam. Víc se od něho nežádalo a ode mne ještě méně.

Lidé to byli přátelští, hudebně erudovaní, netápající. Tři chlapíci, rovnoměrně obsazující věkovou škálu mezi 30 a 50 roky lidského života. Uprostřed druhé zkoušky mi sdělili jazykem zkušených profesionálů, co ode mne chtějí. A já si to nahrál, promyslel, a formou písemnou nakonec hlavou nesouhlasně zavrtěl. Zjistil jsem totiž, že vůbec neumím hrát pop, rock či jak by se ten předvedený styl dal nazvat, tře-

baže na elektrickou kytaru hrají. Jen v předivu sestávajícím z jednoduché harmonie a sofistikovaného rytmu jsem žádný prostor pro další nástroj vedle první a poslední kytary, kláves, baskytary a bicích - u nichž bubeník z bílkovin zatím zastupovala elektronika - neviděl. - Přípodotek jednoho přítele ze sdružení mládeže před více než 40 lety „Rock je hudba založená na rytmu.“ vybavil se mi teď spíše v podobě varování. Hudbu jsem slyšel vždycky spíše v harmoniích, které se mi před očima – vlastně před ušima - měnily v barvy, jimiž jsem to celé byl schopen nějak uchopit. Rytmus nebyl nikdy mojí nejsilnější stránkou, a po pravdě řečeno, nebral jsem ho nikdy jako rovnocennou protiváhu melodie, harmonie, barvy, aranží a přednesů.

Hlavou asi nyní zavrtí i čtenář: „Co má tahle nicotná epizoda říci k tématu – jistě vznešenému, jiné se nám v NBL ani nevyskytují, že..?“ Jen to, že ji chci použít místo osnovy k tématu, které je od samého začátku příliš rozkročené. Tak jako východní písennictví, k němuž řadíme i Písmo, často raději než by podávalo teorii, vypráví příběh, kterým sdělí mnohé i nad jeho výměr, pomohl jsem si tak u tématu, které konzervativně podat bych asi nesvedl.

Uchopím ten příběh znova a zkusím z něj vymáčkout aspoň základní fakta:

- vedle tradičních církví středního proudu novější, nezávislé, ale i starší letniční či evangelikální společenství přistupují k otázce hudby ve sboru jinak, a to v ten smysl, že se otevírají ne snad současným, ale řekněme se zpožděním 20-50 let odeznívajícím hudebním proudům sekulárním;

- kteréžto umění tyto církve dříve samy šfavnatě, ať šlo o pouhý poslech nebo provozování, kritizovaly coby „dábelské“;

- to není názorový veletuč, ale spíše důsledek generační obměny, a ta zase souvisí s misí. Schopnost skládat a interpretovat v mezích svrchu popsanych žánrů je do těchto společenství přirozeně vnesena zvenčí

- nové umění bylo zřetelně atavistické, vyvýšilo rytmus, vysmálo se harmonii (i té krásně komplikované jazzové), a to hned dvakrát po sobě: coby rock'n'roll i jako punk;

- takže zcela oprávněně se Tomáš Najbrt směje na svých koncertech fenoménu „moderní“ melodie, sestávající z omílané třítónové mantry jen podkládané podkresem měnících se akordů;

- na druhé straně jazz i rock vrátily k používání některé ze starých církevních stupnic, které přežívaly staletí už jen v lidových písních;

- z jiné perspektivy ale je nové umění vyjadřovacím prostředkem, řekněme abecedou posledních dvou generací;

- a jakkoli jsou oprávněně výtky na adresu jednoduchosti oné abecedy, dorozumivací abecedou zůstává.

Odišná praxe nezávislých sborů je tedy dána především sociologicky: většina členské základny přichází „zvenčí“, z prostředí, kde moderní hudební styly představují přirozenou zkušenost, která je prostě vnesena „dovnitř“.

Na opačné straně – v tradičních sborech – dává zkušenost společného života se sborem od kolébky každé generaci dostatek času, aby si našla vztah k tomu nejlepšímu z chráněného hudebního odkazu. Není se tedy za co stydět, pokud máme v portfoliu příjemných citových zkušeností i nejednu píseň z bratrského kancionálu. Nebo jiných příbuzných zdrojů. Nemylme se, živost a přitažlivost přednesu není závislá na věku písně ani zpěváka ani v jednom směru. I moderní nudí, i staré vzruší. Smutným důkazem jsou některé tzv. chvály, které jsou postaveny na hudbě s ulámanými hroty. Nepohorší, ale také se to nikam nezapiše.

Naopak přednes písně, která mezi námi žije stovky let, může být ozvláštněný vkladem citu i drobnou technickou zpěvní finesou natolik, že historická skladba prodělá zdnešnění, *aggiornamento*. Zatímco dosud byla tím, co bylo „od dříve podnes“, stává se tím, co bude „dál i ode dneška“, a sice tak, že ji adoptujeme do osobního repertoáru jako část své pozitivní zkušenosti. Tím se přestáváme deprimovat svou vlastní tradicí, neboť tím i přestáváme soutěžit s projevy „zkušenosti“ ve sborech právě na zkušenosti založených. V jistém smyslu už stojíme bez konfrontace ve vedlejší stopě, protože i my máme zkušenost, která ukazuje dopředu. Také nám přestává jít o porovnání „spontánního“ s „naučeným“, neboť „naučené“, „tradované“ má plnou dlaň kvalit, pro které jinak spíše upřednostňujeme „spontánní“.

Co se dá dělat konkrétně. Trpíme nedostatkem kvalitního doprovodu a doprovazečů, a nedostatkem hlasové a interpretační průpravy. Když v našem sboru odešla poslední varhanice, stáli jsme před rozhodnutím zpívat bez doprovodu, nebo si nějaký zařídit. Řešení nakonec mělo podobu specifického kytarového doprovodu, v němž hbitá levačka sází varhanní akordy po vzoru protestantského chorálu - tedy výměna akordu na (téměř) každém tónu - zatímco pravačka prsty rozprostřenými do jakýchsi miniaturních hrábí široce zabírá akordické tóny. Ježto zvuk kytary má rychlé doznění, chybí tu oproti varhannímu doprovodu plynulé navázání a bezešvé přechody. Provizorium? Asi ano, ale svůj účel plní. Kdo nevěří, ať se přijede podívat.

Seznámit se s písněmi nám zase pomáhají zpěvní hodiny, které se konají co 14 dní před biblickou hodinou. Třebaže pokrok z nich plynoucí je zatím pramalý, nezatelný pohyb vpřed tu je, a pokud se naším příkladem budou řídit i další sbory, bezesporu schopnější, než jsme my, může se tato cesta stát počátkem zlepšování.

Také bych se přimluvil za to, abychom vždy, když jsme zavaleni vnějšími ape-ly, rozlišili mezi hudbou víceméně liturgickou a počiny, které jsou určeny pro širší veřejnost. Umím si představit sbor, konzervativní v bohoslužebném zpěvu, stále s Bratrským kancionálem či jeho nástupcem z produkce ČCE v ruce, s lehkou přísadou Doplnků a Svítá, a tentýž sbor pořádající akci, kdy pásmem scének, mluveného slova a písniček různých žánrů zkouší uceleně tlumočit nějakou, ne však ledajakou zprávu – tu „dobrou zprávu“ eu-angelion. Hudebník či hudebníci první i druhé sekvence mohou být titíž lidé, ona nakonec dobrá hudba je taky jenom jedna, třebaže

v různých modech – podobách. Skoro se mi chce zvolat, že v druhém případě budou muset přitlačit na kvalitu, neboť jakkoliv průměrná hudebnost a zpěvnost rychle upadá, mezi zmenšujícím se počtem lidí, kteří se nějaké té hudbě věnují, se už na úrovni pojizerské vesnice vyskytuje neuvěřitelná profesionalita. Ale hned si kladu ruku na ústa, neboť logicky by z takové výzvy vyplývalo, že ve shromáždění tu kvalitu můžeme ošulit, protože zpíváme „jen“ Pánu Bohu? Odstup to od nás!

*Jiří Kouba
Jablonec nad Nisou*

Zpěv ve shromáždění

V současné době je obecně málo dobrých zpěváků, nejen v našich shromážděních. Lidé méně zpívají, protože za ně zpívá rádio. Jenže rádio si nepotřebuje cvičit plíce, břišní svaly a hlasivky. Často se mluví o tom, že zpěv je pěkná a Bohu milá věc, ale málokdy se zmíní i to, jak je zdravý a prospěšný. Zpěv je v pravdě Boží dar, protože nám prospívá psychicky i fyzicky. Lepší prostředek k Boží chvále si lze těžko představit.

V našem sboru jsme se rozhodli zavést jednou za čtrnáct dnů tzv. zpěvní hodinu, kde se ze zpěvníků učíme písně málo známé a vedle nich zpíváme i ty, které známe dobře. Někdy se ovšem stane, že znovu objevíme krásu těch písní, které už známe. Mnoho

udělá třeba jen zrychlení tempa. Některé žalmy mají vyložené taneční melodii a s doprovodem kytary znějí velmi radostně. Také hojně využíváme možnosti volně transponovat písně do nižších poloh. Tak se pro nás některé z nich teprve stanou zpívatelné, protože málo cvičený hlas nevyzpívá výšky.

Zpěv v našem sboru pokládáme za důležitý a pracujeme na něm, protože nejsme spokojeni s jeho kvalitou. Jsme malý sbor a tak máme omezené možnosti, ale věříme, že i s nimi můžeme leccos dokázat.

Anna Halamová

Pozvánka na jarní seminář historické společnosti VERITAS.

V přednášce s názvem „Husova kauza“ bude krok za krokem probíráno posledních pět let Husova života s důrazem na právní aspekty jeho případu. Přednese ji zakladatel a hlavní autor webu „husitství.cz“ Jiří Motyčka, který se husitstvím a českou reformací profesionálně zabývá přes 30 let. Protože jsme v jubilejním roce 2016, bude pozornost věnována i případu Jeronýma Pražského.

Seminář se bude konat v sobotu dne 19. března 2016 v 10 hodin v Pardubicích, a to v sálku na faře ČCE ve Sladkovského ul. č. 638. Vstup volný, zájemci jsou vítáni.

Ještě něco Husovských publikací. K celé dlouhé řadě nejrůznějších publikací o Husovi přibýly ještě další tituly, z nichž vybíráme tři následující.

Ota Halama. *Svatý Jan Hus : stručný přehled projevů domácí úcty k českému mučedníku v letech 1415-1620.* Praha, Kalich 2015.

Knížka o necelých 200 stranách, srozumitelně a čtivě podané dějiny vztahu českých nekatolíků k Husovi před Třicetiletou válkou. Už titul prozrazuje, že se Hus v této době stal pro nekatolíky svatým. Knížka obsahuje kolem 50 stran obrazových příloh a rozhodně stojí za pozornost i za čtení.

Jana Nechutová a Jana Fuchsová. *Mistr Jan Hus v polemice a za katedrou.* Brno : Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015.

Evangelická profesorka Masarykovy univerzity s kolegyní vybraly, přeložily a komentáři opatřily řadu menších textů z Husovy akademické činnosti, tedy latinských. Čtení nikoli kratochvilné, což ví každý, kdo si kdy nějaký text od Husa přečetl. Chce to trochu myšlenkové práce a soustředění, ale je to jedinečná možnost přečíst si něco, co zatím nebylo česky k mání.

Petr Čornej a Václav Ledvinka. *Praha Husova a husitská 1415-2015 : publikace k výstavě : Clam-Gallasův palác, 25. září 2015 - 24. ledna 2016.* Praha : Scriptorium : Archiv hlavního města Prahy, 2015.

Jak uvádí titul, do ledna letošního roku probíhala v Praze výstava o Husitské Praze, k níž připravili její spoluautoři, historickové, krásný katalog. Jedná se o 328 stran bohatě ilustrovaných, obsahujících množství portrétů, plánů, faksimile starých tisků a rukopisů. Vyšlo v nákladu 800 kusů, je tedy dost luxusní a patřičně drahé, ale dalších sto let nic lepšího zřejmě nebude.

Práce sester v Ochranovském seniorátu

Organizační kroužek sester vás srdečně zve na tradiční shromáždění :

Setkání sester Ochranovského seniorátu při ČCE

místo konání : Ochranovský sbor Turnov

termín : sobota 23. dubna 2016

začátek: 9.30 hod

Program :

Biblické zamyšlení

Ohlédnutí za evropským setkáním sester v Irsku 2015

(s promítáním dokumentů)

Eva Šormová, Petra Šlapánková

Diskuse

Vyhlášení sbírky

(projekty Ochranovské misijní pomoci)

Zpráva ze Světové konference žen Jednoty bratrské

v Surinamu 2016

Libuše Bernardová

Těšíme se, že do Turnova opět zavítáte a sesterské společenství Vás potěší.

za přípravný kroužek sester
L. Bernardová

církev a humor

Jak pohřbít mezka

V pondělí ráno šel pastor jako obvykle do své kanceláře. Na farním dvoře však našel chcíplého mezka. Zavolal tedy policii.

Policie přijela, ohledala místo a protože nezjistila nic podezřelého, odkázala pastora na hygieniky.

Hygienici přijeli, prohlédli mezka, a protože se nejevilo žádné zdravotní nebezpečí, odkázali pastora na odklízecí firmu.

Šéf odklízecí firmy však pastora upozornil, že mrtvého mezka nemůže vzít bez povolení od starosty.

Volat starostovi nebylo nikdy nic příjemného. Byl to vztekloun, k církvi neměl nijak vřelý vztah a kromě toho, že uměl být velmi nepříjemný, i ošklivě nadával. Ale než nechat na dvoře chcíplé zvíře... Pastor zavolal starostovi.

A starosta nezklamal. Pořádně pastorovi vynadal, vynalézavě přitom klel a zakončil svůj výbuch: „A co mě vůbec, velebníčku, obtěžujete? Není to snad vaše práce, pohřbívat mrtvé?“

Pastor zhluboka nadechl a přemýšlel, jak odpovědět. A najednou k němu odpověď přilétla: „Ano, pane starosto, samozřejmě je to moje práce, pohřbívat mrtvé, ale snažím se to vždycky dělat ve spolupráci s nejbližšími příbuznými.“

(z Jamajky)